

A kutatócsoport kutatási terve

Kora újkori magyar emlékezeti helyek. Magyar királyok és erdélyi fejedelmek emlékezete, udvar és rendek a 17-18. században. (Munkacsoport vezető: Papp Klára)

1. A kutatási előzmények: A kutatási terv igen széles körű hazai és külföldi kormányhatósági, vármegyei, városi, családi levéltárakat feltáró, alapkutatásnak minősülő előzményre épül. A kutatási területek a következők: *Papp Klára* kutatásai (OTKA pályázata a Csáky családról és uradalmairól), és a *Barta János* által vezetett tudományos műhely (OTKA pályázat, Erdély és a Partium 16–19. századi gazdasága és társadalma) a korabeli forrásokra irányították a figyelmet. Papp Klára: Erdélyi fejedelmek című, Barta János: Nevezetes tollvonás, Egy elfeledett királynő, Mária Terézia s más könyvei korábbi kutatások eredményei. *Jeney-Tóth Annamária*: Fejedelmi udvar és udvartartás a 17. századi Erdélyben városi számadáskönyvek alapján (Bolyai kutatási ösztöndíj 2005–2008). *Dáné Veronka*: Az erdélyi fejedelemségkori vármegyei jegyzőkönyvek. Torda vármegye jegyzőkönyvei 1607–1711. (OTKA 1998–2000. Témavezető: Péter Katalin. Résztvevő: Dáné Veronka), illetve új vizsgálata: Torda vármegye birtokos társadalma a 17. század első felében 1603–1658. Bolyai János kutatási ösztöndíj 2009 szeptemberétől). *Jakó Klára*: A moldvai és havasalföldi vajdák és főtisztviselők magyar nyelvű levelezése a XVI. század második felétől a XVIII. század elejéig (Bolyai János kutatási ösztöndíj 2000-2003); Az Erdélyi Fejedelemség külügyi szervezete és a román vajdaságok. (Bolyai kutatási ösztöndíj 2007–2010). A Bocskai és Báthory Gábor évforduló alkalmával rendezett konferenciákkal a Történelmi Intézet felvállalta és útjára indította azoknak a történelmi személyiségeknek (erdélyi fejedelmeknek) és életművüknek elemzését és értékelését, akik a régió történetében kiemelkedő szerepet játszottak. A – németül is – megjelent tanulmányköteteket a szakma jól fogadta.

2. A kutatási program: A tudományos történetírásnak a kollektív emlékezet formálódásában betöltött szerepe, az eltérések és konfliktusok is vizsgálat tárgyát képezik az „emlékezhelyek” kutatása során.

A korábbi Bocskai kutatásokra alapozva vizsgáljuk meg, hol alakult **Bocskai személye** körül kultusz, mi vezetett ahhoz, hogy a reformátorok emlékművén egyedül Bocskai képviseli a magyar reformátusokat?! Ennek kapcsán elemezzük a kortárs Bocskai-képet Erdélyben és Magyarországon, s ennek változásait, valamint **a hajdúhagyomány Bocskai képét**. A hajdú kiváltságok eredeztetése kapcsán, és a kiváltságok megőrzésére tett kísérletekben, valamint a hajdú-identitáskeresésben is vizsgáljuk a hagyomány szerepét. Török Péter levéltáros a Rákóczi szabadságharc hajdú kiváltságainak korabeli értelmezésében, Papp Klára a 18. század végétől az ún. kis hajdúvárosok mozgalmában kutatja a hagyomány gyökereit és értelmezés-módosulatait. Kerepeszki Róbert a 20. századi hajdúmozgalmakban keresi a kultusz összetevőit. (Pl. Mi a szerepe a Bocskai koronának? Mozgalmak a korona hazahozataláért stb.) **Bethlen Gábor alakja a közzélekedésben**. A Bethlen-kultuszt köztudottan maga a fejedelem alakította ki, ezért a korabeli propaganda szerepének kutatása elengedhetetlen. A korabeli Magyar Királyság Bethlen-képe sok tekintetben összefonódott az Erdélyi Fejedelemséghez kapcsolódó képzetekkel. Az utódok (a Bethlen – iktári és bethleni – család tagjai) is időről-időre felelevenítették a fejedelem emlékét, s történelmi értékelése is jelentősen változott. Mindkét jelzett területen tanulmányaink írásánál Jakó Klára kutatásait vesszük alapul, aki a román fejedelemségekben kialakult fejedelemképeket is vizsgálja. **A Habsburg-uralom emléke Magyarországon, királyi, fejedelmi udvar és rendiség** – A 17-18. században jelentősen átalakul a Habsburg Birodalomhoz és az uralkodókhöz fűződő viszony. Az erdélyi állam viszonylagosan önálló fejedelemségből a Dunai Monarchia Guberniumává, majd Nagyfejedelemségévé alakul. A fejedelmi udvar 17. századi hatása, a rendi értelmezés és viszonyulás lehetőségei, valamint a bécsi udvar növekvő szerepe és elfogadottsága képezi a vizsgálatok kiindulópontját. Az erdélyi udvarról alkotott képet Jeney-Tóth Annamária (az udvartartásra vonatkozó eddigi kutatásaira alapozva), a fejedelemség rendjeinek viszonyulását, értelmezését (hasonlóan a Torda vármegyei, s a jelenlegi Kolozs vármegyei kutatásaira építve) Dáné Veronka vizsgálja és formálja meg. A Habsburg uralkodók (Lipót, Mária Terézia, József) kultuszát Barta János, a magyar és erdélyi rendiség

értelmezésének 18. századi változásait Papp Klára vizsgálja. 20 századi lecsapódás a legitimista–szabad királyválasztó ellentét, amely komoly összecsapásokat hozott, kutatja: Kerepeszki Róbert.

A kutatócsoport a korabeli latin nyelvű források feltárását és fordítását – Tóth Orsolya közreműködésével –, valamint ezek hatásának vizsgálatát is felvállalja. A kutatócsoport tagjai részt vesznek adatbázis építésben és szócikkeket írnak a magyar emlékezethelyek témában.